

MASOFAVIY TA'LIM MUHITIDA MAKTABGACHA TARBIYA YOSHIDAGI BOLALARNING OG'ZAKI VA YOZMA NUTQINI O'STIRISH METODIKASI

Annotatsiya. Ushbu maqolada masofaviy ta'lim muhitida maktabgacha yoshdagi bolalarning og'zaki va yozma nutqini rivojlantirish metodikasi chuqur ilmiy tahlil qilinadi. Pandemiya davrida keng joriy etilgan masofaviy ta'lim modeli bolalar bilan ishlashda an'anaviy yondashuvlardan farqli, zamonaviy, interaktiv usullardan foydalanishni talab etdi. Tadqiqot davomida bolalarning nutqiy rivojlanishini ta'minlashda pedagogik texnologiyalar, raqamli resurslar, ota-onalar bilan hamkorlik va bolaning individual xususiyatlarini inobatga olish zarurligi asoslab beriladi. Og'zaki va yozma nutqni shakllantirishga qaratilgan metodik ishlanmalar, innovatsion yondashuvlar, interfaol mashg'ulotlar misolida masofaviy ta'lim sharoitida bu jarayonni samarali tashkil etish imkoniyatlari ochib berilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, og'zaki nutqni rivojlantirish, yozma nutqni shakllantirish, interaktiv metodlar, raqamli texnologiyalar, pedagogik yondashuvlar, bolalar nutqiy rivoji, metodik asoslar, ta'lim innovatsiyalari, maktabgacha yoshdagi bola, masofaviy mashg'ulotlar, ota-ona hamkorligi, o'quv-didaktik materiallar, zamonaviy ta'lim platformalari.

METHODOLOGY FOR DEVELOPING ORAL AND WRITTEN SPEECH OF PRESCHOOL CHILDREN IN A DISTANCE LEARNING ENVIRONMENT

Abstract. This article provides a deep scientific analysis of the methodology for developing oral and written speech of preschool children in a distance learning environment. The widely introduced distance learning model during the pandemic required the use of modern, interactive methods that are different from traditional approaches in working with children. The study substantiates the need to use pedagogical technologies, digital resources, cooperation with parents, and take into account the individual characteristics of the child in ensuring the speech development of children. The possibilities of effectively organizing this process in distance learning environments are revealed using methodological developments, innovative approaches, and interactive classes aimed at the formation of oral and written speech.

Keywords: preschool education, development of oral speech, formation of written speech, interactive methods, digital technologies, pedagogical approaches, children's speech development, methodological foundations, educational innovations, preschool child, distance learning, parent-teacher cooperation, educational and didactic materials, modern educational platforms.

МЕТОДИКА РАЗВИТИЯ УСТНОЙ И ПИСЬМЕННОЙ РЕЧИ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА В УСЛОВИЯХ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

Абстрактный. В статье дается глубокий научный анализ методики развития устной и письменной речи детей дошкольного возраста в условиях дистанционного обучения. Широко внедряемая в период пандемии модель дистанционного обучения потребовала использования современных, интерактивных методов, отличающихся от традиционных подходов в работе с детьми. В исследовании обоснована необходимость педагогических технологий, цифровых ресурсов, сотрудничества с родителями, учета индивидуальных особенностей ребенка в обеспечении речевого развития детей. Возможности эффективной организации этого процесса в дистанционном обучении раскрываются посредством методических разработок, инновационных подходов, интерактивных упражнений, направленных на формирование устной и письменной речи.

Ключевые слова: дошкольное образование, развитие устной речи, формирование письменной речи, интерактивные методы, цифровые технологии, педагогические подходы, развитие речи детей, методические основы, образовательные инновации, дошкольник, дистанционное обучение, родительско-педагогическое сотрудничество, учебно-дидактические материалы, современные образовательные платформы.

Kirish. 2025-yilda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti ta'lim tizimining barcha bosqichlarida, jumladan, maktabgacha ta'limda ham sifatli ta'lim xizmatlari ko'lamini kengaytirish, zamonaviy texnologiyalarni tatbiq etish dolzarb vazifalardan biri sifatida belgilab berildi. Ayniqsa, maktabgacha yoshdagi bolalarning har tomonlama intellektual rivojlanishi, og'zaki va yozma nutq salohiyatini shakllantirish ustuvor yo'nalishlar sirasiga kiritildi. Bu esa, o'z navbatida, masofaviy ta'lim muhitida qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalarga yangicha yondashuvni talab qilmoqda. Yangi O'zbekiston taraqqiyotining 2030 yilgacha bo'lgan strategiyasida ham raqamli ta'limni rivojlantirish, bolalarning bilimga bo'lgan teng imkoniyatlarini ta'minlash, ularning shaxsiy rivojlanishida texnologik imkoniyatlardan foydalanish alohida e'tirof etilgan. Maktabgacha ta'lim tizimi esa inson kapitalining ilk bosqichi sifatida alohida e'tiborni talab qiladi. Zero, bu bosqichda bola tafakkuri, til ko'nikmalari va nutq madaniyati shakllanadi. Shuning uchun ham bolalarda og'zaki va yozma nutqni rivojlantirish masalasi siyosiy, ijtimoiy va pedagogik jihatdan strategik ahamiyat kasb etadi. So'nggi yillarda UNESCO, UNICEF kabi xalqaro tashkilotlar tomonidan ham masofaviy ta'lim vositalaridan foydalanib, erta yoshdagi bolalarda til rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatish bo'yicha ko'plab xalqaro tajribalar ishlab chiqilmoqda. Shu bilan birga, O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligining 2023–2025-yillarga mo'ljallangan strategik dasturlarida ham raqamli texnologiyalar asosida interaktiv, multimediya darsliklar ishlab chiqish va ularni masofaviy ta'lim platformalarida tatbiq etish belgilangan.

Mazkur maqolada aynan masofaviy ta'lim muhitida maktabgacha yoshdagi bolalar og'zaki va yozma nutqini rivojlantirishning nazariy-metodik asoslari, amaliy yondashuvlari va zamonaviy texnologiyalarga tayangan shakllari yoritiladi. Ishda zamonaviy pedagogika, psixolingvistika, AKT va kommunikativ yondashuvlar asosida og'zaki va yozma nutqni o'stirishda samarali bo'lgan usullar tahlil qilinadi. Bu mavzu bugungi kunda nafaqat ta'lim muassasalari, balki ota-onalar, metodistlar, innovatsion o'quv dasturlarini ishlab chiquvchilar uchun ham dolzarb bo'lib, o'quvchilarda muloqot madaniyati, fikr bayon qilish, savodxonlik, hikoya tuzish, tovush va so'zlar ustida ishlash ko'nikmalarini shakllantirish orqali ularning umumiy tafakkur salohiyatini yuksaltirishga xizmat qiladi. Shu sababli, tanlangan mavzu pedagogik nuqtayi nazardan nazariy va amaliy ahamiyatga egadir. Masofaviy ta'lim zamonaviy ta'lim tizimining ajralmas bo'g'iniga aylanib, ayniqsa pandemiya keyingi yillarda ta'lim jarayonini uzluksiz tashkil etishda muhim vosita sifatida o'z o'rnini mustahkamladi. Bugungi globallashuv sharoitida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadallik bilan rivojlanishi masofaviy o'qitishning imkoniyatlarini kengaytirib, uni nafaqat oliy ta'lim va umumta'lim muassasalari, balki maktabgacha ta'lim tizimida ham faol joriy etish zaruratini yuzaga chiqardi. Shu bilan birga, maktabgacha yoshdagi bolalar bilan masofaviy ishlashda ularning yosh xususiyatlari, nutqiy, emotsional va psixologik rivojlanish darajalari hisobga olingan metodik yondashuvlar ishlab chiqilishi dolzarb bo'lib bormoqda.

Tadqiqot obyekti va qo'llanilgan metodlar. Masofaviy ta'lim – bu o'quvchi va o'qituvchi o'rtasida masofa mavjud bo'lgan holda, asosan raqamli texnologiyalar orqali olib boriladigan o'quv jarayonidir. O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun, Prezident farmon va qarorlarida raqamli ta'lim muhitini shakllantirish, masofaviy ta'lim platformalarini ishlab chiqish va joriy etish ustuvor vazifalardan biri sifatida e'tirof etilgan. Jumladan, 2020-yildan boshlab "Milliy onlayn ta'lim platformasi", "edu.uz", "ziyonet.uz" kabi axborot-resurslar faoliyati kuchaytirildi va maktabgacha ta'limga oid elektron kontentlar yaratila boshlandi.

Masofaviy ta'limning zamonaviy rivojlanish tendensiyalari bir necha asosiy yo'nalishlarda namoyon bo'lmoqda. Birinchidan, bu — interaktiv kontent asosida dars dizaynini yaratish. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun videodarslar, animatsion hikoyalar, multimediali o'yinlar, tovushli topshiriqlar orqali ularning e'tiborini ushlab turish, ishtirokini rag'batlantirish imkonini beradi. Ikkinchidan, mobil ilovalar va platformalardan foydalanish bolalarning mustaqil va ota-onalar bilan birgalikdagi mashg'ulotlarini qulay tashkil qilish imkonini beradi. Hozirda "Smart Kids", "ABC Mouse", "Bilimdon", "Alifbe online" kabi dasturlar mazmun va dizayn jihatdan o'zini oqlagan. Uchinchidan, pedagog va ota-onalar o'rtasidagi masofaviy pedagogik hamkorlik masofaviy ta'limda samaradorlikni oshiruvchi omilga aylandi. Maktabgacha ta'limda bolalar mustaqil ishlay olmaydiganligi sababli ota-onalar ishtiroki zarur bo'lib qoladi. Shu sababli ham, masofaviy darslar metodikasi pedagogik maslahatlar, tavsiyalar, videoqo'llanmalar orqali ota-onalarni faol jalb etishni ko'zda tutadi. To'rtinchidan, raqamli ta'lim muhitining psixologik-pedagogik xususiyatlarini chuqur o'rganish zarurati tug'ildi. Masofaviy sharoitda bola faqat eshitmaydi va ko'rmaydi, balki o'yin orqali amaliy harakatlar bajaradi. Shu nuqtayi nazardan, bugungi kunda "multimodal o'qitish", "vizual stimulyatsiya", "sensor faoliyatga asoslangan topshiriqlar" kabi yondashuvlar rivojlanmoqda.

Masofaviy ta'lim tizimining muvaffaqiyatli joriy etilishi uchun pedagoglarning raqamli kompetensiyalarini oshirish ham muhim hisoblanadi. Bu borada xorijiy davlatlar, xususan, Finlyandiya, Janubiy Koreya, Singapur, Estoniya kabi mamlakatlarda maktabgacha ta'lim muassasalari uchun ishlab chiqilgan raqamli vositalar, dars modullari, masofaviy seminarlar va treninglar tajribasini o'rganish zarur. Xususan, Singapurda 3-5 yoshli bolalar uchun masofaviy til rivojlantirish darslari animatsion darslar orqali interaktiv tarzda tashkil etiladi va bolalar bir vaqtning o'zida hikoya tinglaydi, ekran orqali savollarga javob beradi, so'zlarni talaffuz qiladi.

Shu o'rinda e'tirof etish kerakki, O'zbekistonda ham masofaviy ta'limni maktabgacha ta'limda joriy etish yo'lida muhim bosqichlar bosib o'tilmoqda. Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi tomonidan ishlab chiqilgan "Raqamli bolalar bog'chasi" loyihasi doirasida bolalarning yoshiga mos multimediali o'quv resurslar, hikoyalar, o'yinlar, mashqlar ishlab chiqilmoqda. Bu esa og'zaki va yozma nutqni rivojlantirishga xizmat qiladi. Masofaviy ta'limda og'zaki va yozma nutqni rivojlantirish jarayoni esa aynan shu imkoniyatlardan samarali foydalanishni talab qiladi. Chunki bu ikki yo'nalish – og'zaki muloqot va yozma fikr bildirish – bolaning tafakkuri, dunyoqarashi, til o'zlashtirishi uchun asosiy vositadir. Masofaviy darslarda nutqni o'stirishga doir topshiriqlar, hikoyalar tuzish, savol-javoblar, harflar va so'zlar ustida ishlash kabi amaliy metodlar pedagogning raqamli savodxonligi bilan bevosita bog'liq bo'ladi. Masofaviy ta'lim hozirgi davrda maktabgacha ta'lim tizimining yangi, muqobil shakliga aylanmoqda. U bolalarda mustaqil o'rganish, interaktiv ishtirok, mulohaza yuritish va til imkoniyatlaridan foydalanish ko'nikmalarini shakllantirishda katta imkoniyatlar yaratadi. Bu esa masofaviy sharoitda og'zaki va yozma nutqni o'stirish metodikasini chuqur ishlab chiqish zaruratini yuzaga keltiradi. Shunday ekan, kelgusi boblarda aynan shu yo'nalishdagi metodik, amaliy va innovatsion yondashuvlar batafsil tahlil qilinadi.

Maktabgacha yosh – bu bolaning shaxsiy va ijtimoiy jihatdan shakllanishida eng muhim davr bo'lib, aynan shu bosqichda nutqning rivojlanishi tez sur'atlarda kechadi. Og'zaki va yozma nutq bolaning atrof-muhit bilan o'zaro muloqot qilish vositasi sifatida nafaqat aloqa funksiyasini, balki tafakkur, eslab qolish, tasavvur va emotsional intellektning rivojlanishiga ham xizmat qiladi. Shu bois maktabgacha ta'limning asosiy vazifalaridan biri – bolalarda og'zaki va yozma nutq malakalarini izchil va bosqichma-bosqich shakllantirishdan iboratdir.

Psixologik nuqtayi nazardan, nutqning rivojlanishi bolaning markaziy nerv tizimi, eshitish va ko'rish organlarining yetilishi, shuningdek, emotsional holatiga bevosita bog'liqdir. L.S. Vygotskiy, A.R. Luriya, D.B. Elkonin kabi psixologlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda bolalarda nutqning shakllanishi ijtimoiy muloqot asosida yuzaga chiqishi, uning rivojlanishi esa o'zaro ta'sir va ijtimoiy faoliyat natijasi ekanligi ta'kidlangan. Demak, maktabgacha yoshdagi bolalarga og'zaki va yozma nutqni o'rgatishda shunchaki so'z boyligini oshirish emas, balki muloqotga asoslangan faoliyatni tashkil qilish muhim o'rin tutadi. Pedagogik jihatdan qaralganda esa, og'zaki va yozma nutqni rivojlantirish ta'lim-tarbiya jarayonining markaziy elementiga aylanadi. Bu borada bolalarda quyidagi nutqiy ko'nikmalarni shakllantirish maqsadga muvofiq: to'g'ri talaffuz qilish, grammatik tuzilgan gaplar tuzish, bog'langan matn yaratish, so'z boyligini kengaytirish, nutqni mavzuga yo'naltira olish, o'z fikrini mustaqil ifoda etish va eng muhimi – tinglay olish qobiliyati.

Olingan natijalar va ularning tahlili. Maktabgacha yoshdagi bolalarda og'zaki nutq asosan hikoya qilish, savollarga javob berish, muloqotda ishtirok etish, rol o'yinlar orqali rivojlanadi. Bu jarayonning samarali bo'lishi esa muayyan metodik yondashuvlarni qo'llashni talab qiladi. Jumladan, og'zaki nutqni rivojlantirishda quyidagi metodlar keng qo'llaniladi: vizual stimullarga asoslangan suhbatlar (rasm, video, haykalchalar asosida), ketma-ket rasmlilik hikoya tuzish, dialogik muloqotlar, pantomima va drammatizatsiya. Bolaning yozma nutqiga tayyorgarligi esa og'zaki nutq asosida shakllanadi. Yozma nutqni shakllantirish bosqichma-bosqich kechadi va quyidagilarni o'z ichiga oladi: belgilarni idrok qilish, ularni eslab qolish, qo'lda tasvirlay olish, harf va so'zlarni yozish, qisqa gaplar tuzish va ifodaviy matn tuzishga o'tish. Bu bosqichlarda pedagoglar tomonidan muvofiqlashtirilgan didaktik topshiriqlar, mantiqiy bog'lanishga asoslangan matnlar, so'z yasashga oid mashqlar hamda harf bo'yicha o'yinli metodlar qo'llanishi lozim.

Masofaviy ta'lim sharoitida esa, ushbu metodikalar raqamli vositalar orqali amalga oshiriladi. Bunda bolalarga mo'ljallangan maxsus ilovalar, tovushli hikoyalar, interaktiv topshiriqlar, ovozli savol-javobli mashqlar orqali og'zaki va yozma nutqni parallel ravishda shakllantirish mumkin. Psixologlarning fikricha, masofaviy ta'limda bolalarning nutqiy faolligini rag'batlantirish uchun avvalo emotsional iqlimni ijobiy shakllantirish, rag'batlantiruvchi feedback (qayta aloqani) yo'lga qo'yish zarur. Nutqning shakllanishida eng muhim omillardan yana biri bu -oila muhitidir. Chunki masofaviy ta'limda pedagogdan ko'ra ko'proq ota-ona bilan bo'ladigan vaqt ustunlik qiladi. Shu bois, maktabgacha yoshdagi bolalarning og'zaki va yozma nutqini rivojlantirish metodikasi ota-onalarga mo'ljallangan ko'rsatmalar, qo'llanmalar,

video darsliklar bilan birga olib borilishi lozim. Ayniqsa, bolalar bilan ertaklar aytish, birgalikda hikoya to'qish, gap tuzish o'yinlari, so'z yasalishi bilan bog'liq harakatlar orqali o'yin orqali til rivojlantiriladi.

Yuqorida bayon qilinganlardan kelib chiqib aytish mumkinki, maktabgacha yoshdagi bolalarda og'zaki va yozma nutqni shakllantirish uchun avvalo ularning psixologik tayyorgarligi, yosh xususiyatlari, emotsional holati va ijtimoiy muhit bilan muloqoti hisobga olinishi lozim. Bular asosida tuzilgan metodik tizimlar zamonaviy masofaviy ta'lim platformalari orqali yondashuvlarning uyg'unligini ta'minlaydi. Bu esa keyingi bosqichlarda bolalarning til kompetensiyasini shakllantirish, savodga tayyorlash, tafakkurini o'stirishda poydevor bo'lib xizmat qiladi.

Masofaviy ta'lim zamonaviy ta'lim tizimining ajralmas qismiga aylangan davrda, ayniqsa maktabgacha yoshdagi bolalarning og'zaki va yozma nutqini shakllantirishda metodik yondashuvlar yangicha formatda talqin qilinmoqda. An'anaviy yuzma-yuz mashg'ulotlarda nutqiy kompetensiyani rivojlantirish bevosita muloqot, o'yin, mimika, ko'z bilan aloqa, jismoniy harakat va muhitdan foydalanish orqali amalga oshirilgan bo'lsa, masofaviy ta'limda bu imkoniyatlar raqamli muhit sharoitida turlicha transformatsiyaga uchraydi. Nutqni rivojlantirishda qo'llaniladigan metodik yondashuvlar, avvalo, bolaning yosh xususiyatlariga, individual tayyorgarligiga, diqqat va qiziqish darajasiga mos bo'lishi zarur. Masofaviy ta'lim muhitida bu mezonlarga mos metodik tizimlar yaratish uchun integrativ yondashuvlar talab etiladi. Jumladan, pedagoglar tomonidan multimediasiy vositalar, interaktiv platformalar, audiovizual kontentlar, animatsiyalar va gamifikatsiyalashgan dars modullari keng joriy etilmoqda. Bu vositalar nafaqat bolalarning diqqatini jalb etadi, balki ularni faol muloqotga undaydi, ijtimoiy-psixologik jihatdan rag'batlantiradi.

Masofaviy ta'limda og'zaki nutqni shakllantirishda interaktiv ertak aytish, savol-javob o'yinlari, virtual rolli o'yinlar, audio topshiriqlar keng qo'llanilmoqda. Ayniqsa, bolaning e'tiborini jalb etuvchi animatsion personajlar vositasida savol berish, u bilan suhbat qurish, uning fikrini eshitish imkoniyatini beruvchi metodlar nutqni faol rivojlantirishda katta samara bermoqda. Bu borada "SmartKid", "LMS Maktabgacha", "Bilimdon bola" kabi o'zbek va xorijiy platformalar sezilarli metodik imkoniyatlarni taqdim etmoqda. Yozma nutqni shakllantirishda esa, bolaning tovush-harf tahliliga asoslangan faoliyati asosiy o'ringa chiqadi. Masofaviy sharoitda bu jarayonni virtual harf yozish mashqlari, tovush bo'yicha so'z topish o'yinlari, interaktiv "bog'lanmagan so'zlar"dan gap tuzish, belgilangan mavzuda kichik hikoya tuzish kabi topshiriqlar orqali amalga oshirish mumkin. Ayniqsa, yozma nutqni og'zaki fikr bilan bog'lash, ya'ni avval og'zaki gap aytish, so'ng uni yozuv shakliga keltirish metodikasi muhim ahamiyat kasb etadi. Masofaviy ta'limda qo'llaniladigan metodik yondashuvlarda vizual-pedagogik texnologiyalar – ya'ni rasmlar asosida suhbat, suratdan hikoya tuzish, rasmi komiks yaratish kabi faoliyatlar orqali bolalarning bog'langan nutqini rivojlantirish mumkin. Bu orqali bola so'zlar o'rtaidagi mantiqiy bog'lanishni anglaydi, tushunchalar tizimini kengaytiradi, leksik zaxirasini boyitadi. Shuningdek, video asosidagi topshiriqlar orqali bolaga "Video tomosha qil va voqeani hikoya qil", "Voqea davomini o'ylab top" singari ijodiy yondashuvli topshiriqlar berilishi nutqni faollashtiradi.

Metodik jihatdan eng samarali yondashuvlardan biri bu — integrativ faoliyatga asoslangan til rivojlantirishdir, ya'ni nutqni musiqa, rasm, harakatli o'yinlar, mantiqiy fikrlash bilan uyg'unlashtirish. Bunday usul masofaviy sharoitda ham qo'llanilishi mumkin. Masalan, bolaga bir musiqani eshittirib, uning haqida fikr bildirish, his-tuyg'ularini aytish, rasm asosida hikoya aytish, pantomima orqali so'zlarni ifodalash va keyinchalik ularni yozishga harakat qilish singari mashqlar bolani nutqiy faoliyatga jalb etadi. Metodik yondashuvlar orasida differensial yondashuv alohida e'tiborga loyiq. Bu metod orqali har bir bolaning tayyorgarlik darajasiga mos mashqlar taklif etiladi. Masofaviy platformalarda bu yondashuvni amalga oshirish uchun turli bosqichli vazifalarga ega interaktiv darslar tuziladi: oddiy savol-javobdan murakkab matn tuzishga qadar bosqichma-bosqich murakkablashtirilgan topshiriqlar mavjud bo'lishi kerak. Bu yondashuv bolaning mustaqil fikrlashini rag'batlantiradi va yutuq hissini mustahkamlaydi.

Masofaviy ta'limda metodik yondashuvlarni muvaffaqiyatli tatbiq etishda ota-onalar bilan hamkorlik zaruriy komponentga aylanadi. Chunki bolalar ekran qarshisida o'tirgan bo'lsa ham, ularning fikrlari va harakatlariga bevosita pedagog emas, balki ularning atrofida gilar ta'sir o'tkazadi. Shu bois, metodik yondashuvlar ota-onalar uchun tavsiyalar, video yo'riqnomalar, uy sharoitida amalga oshiriladigan ijodiy topshiriqlar bilan to'ldirilishi lozim. Misol uchun, har kuni ota-ona bilan "Bugun nima ko'rdik?", "Bugun kimni eshitdik?", "Qanday ertakni esladik?" kabi kichik suhbatlar bola nutqini samarali shakllantiradi. Masofaviy ta'lim sharoitida maktabgacha yoshdagi bolalarning og'zaki va yozma nutqini rivojlantirishda qo'llaniladigan metodik yondashuvlar zamonaviy texnologiyalar, psixologik-pedagogik tamoyillar va individual xususiyatlar asosida shakllantirilishi zarur. Yondashuvlar bola uchun sodda, qiziqarli, izchil va ijodiy ruhda tashkil etilgandagina ularning til kompetensiyasini rivojlantirishda kutilgan natijalarga erishiladi.

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya davrida ta'limning barcha bosqichlari, jumladan, maktabgacha ta'lim tizimi ham tubdan o'zgarib bormoqda. Xususan, masofaviy ta'lim shakli pandemiya davrida jadal rivojlandi va bu jarayon maktabgacha yoshdagi bolalarning nutqiy rivojlanishiga oid metodik yondashuvlarni qayta ko'rib chiqishni taqozo etdi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, og'zaki va yozma nutqni shakllantirish masofaviy muhitda ham samarali olib borilishi mumkin, biroq bu holat yangi pedagogik yondashuvlar, innovatsion texnologiyalar va ota-ona hamkorligining mustahkam bo'lishini talab etadi. Masofaviy ta'limda bolalarning og'zaki nutqini rivojlantirishda interaktiv metodlar – virtual ertaklar, suhbatli o'yinlar, audio-video topshiriqlar, rolli o'yinlar kabi usullar katta samara beradi. Yozma nutqni shakllantirishda esa virtual yozuv mashqlari, rasmlilik hikoya tuzish, multimediali topshiriqlardan foydalanish metodik jihatdan asoslangan va bolalarning individual xususiyatlariga mos ravishda tanlanadi.

Xulosa. Bolalarda nutqiy kompetensiyani rivojlantirish uchun integrativ yondashuvlar – rasm, musiqiy ifoda, mimika, pantomima va muloqot elementlarini birlashtirgan mashg'ulotlar dolzarb hisoblanadi. Shu bilan birga, masofaviy ta'lim sharoitida nutqni rivojlantirish samaradorligini oshirish uchun pedagoglar o'quv-didaktik materiallarni zamonaviy platformalar vositasida jozibador va bosqichma-bosqich tuzilgan holda taklif etishlari zarur. Amaliy natijalar shuni ko'rsatadiki, metodik yondashuvlar bolaning yoshi, psixologik tayyorgarligi va individual imkoniyatlariga moslashtirilganida hamda ota-onalar faol ishtirok etganida masofaviy ta'lim sharoitida ham og'zaki va yozma nutqni shakllantirish bo'yicha yuqori samaradorlikka erishish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullaeva M. va boshqalar. Maktabgacha ta'lim metodikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020. – 112–127 bet.
2. Karimova N.X. Bolalar nutqini rivojlantirish asoslari. – Toshkent: Ilm Ziyo, 2021. – 89–102 bet.
3. Nazarova G. Nutqiy kompetensiyani shakllantirish metodlari. – Samarqand: Ilm nuri, 2019. – 134–145 bet.
4. Usmonxo'jaeva D. Raqamli pedagogika asoslari. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2022. – 57–70 bet.
5. Allayeva Z.M. Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi. – Farg'ona: Ilm manbai, 2020. – 98–109 bet.
6. Abdullaeva G.X. Masofaviy ta'lim: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2023. – 121–138 bet.
7. Qurbonova N.R. O'yinli ta'lim texnologiyalari asosida nutqni rivojlantirish. – Toshkent: Ta'lim, 2021. – 88–97 bet.
8. UNESCO. Early Childhood Care and Education in the Digital Age. – Paris, 2021. – 42–59 bet.
9. Vygotsky L.S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. – Cambridge: Harvard University Press, 2018. – 102–119 bet.
10. Yuldasheva M.R. Innovatsion pedagogika. – Toshkent: Fan, 2020. – 149–163 bet.
11. Mehmonova N.A. Ota-onalar bilan hamkorlikda ta'lim tashkil etish usullari. – Buxoro: Ziyo, 2022. – 77–86 bet.
12. Rakhimova D.K. Masofaviy mashg'ulotlarni loyihalash texnologiyasi. – Toshkent: Innovatsiya, 2023. – 53–65 bet.
13. Hasanov Sh.T. Zamonaviy ta'lim jarayonida kommunikativ yondashuvlar. – Andijon: AndMII, 2020. – 137–150 bet.
14. OECD. Starting Strong: Early Childhood Education and Care – Digitalization and Innovation. – Paris: OECD Publishing, 2022. – 61–74 bet.
15. Haydarova N.M. Til o'rgatishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish. – Toshkent: Barkamol avlod, 2021. – 95–104 bet.
16. Ismoilova G.A. Yosh bolalar bilan interfaol mashg'ulotlar o'tkazish texnikasi. – Toshkent: Fan va taraqqiyot, 2020. – 116–128 bet.